

Forfatter: Jacobsen, J. P.

Titel: Fra Skitsebogen (DK)

Citation: Jacobsen, J. P.: "Fra Skitsebogen (DK)", i Jacobsen, J. P.: *Lyrisk og prosa*, udg. af Jørn Erslev Andersen ; Esther Kielberg , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1993, s. 157. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur:
<https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-jacobjp08val-shoot-workid69385/facsimile.pdf>
(tilgået 21. oktober 2021)

Anvendt udgave: Lyrisk og prosa

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

saa den levende, lille, sølvsitrende Straale; Stoffet og Farver falder rigtig godt.

Personerne: to Pager.

Ikke fra nogen bestemt historisk Tid, for de virkelige Pager har jo slet ikke svaret til Pageidealet. Pagnerne her, det er Pagnerne som de elsker og drømmer i den højere Literatur.

Det er altsaa kun Dragten, der har lidt Historisk ved sig.

Den Skuespillerinde, der skal være den yngste af Pagnerne, er i tynd Silke, som slutter ganske tæt og som er blegblaa og indvævet med heraldiske Lilier af det lyseste Guld. Det og saa saa mange Kniplinger, det er muligt at anbringe, er det mest Fremtrædende ved Dragten, der ikke saa meget stiler mod noget bestemt Aarhundrede som mod at fremhæve den ungdommeligt fyldige Figur, det pragtfulde blonde Haar og den skjære Teint.

Hun er gift, men det varede kun halvandet Aar, saa blev hun skilt fra Manden og skal slet ikke have opført sig godt imod ham. Og det kan godt være, men noget mere Uskyldigt kan man ikke se for sine Øjne. Det vil sige, det er jo ikke denne meget nyselige Førstehaands- uskyldighed, der ganske vist har *sit* Tiltalende; dette er derimod denne soignerede, veludviklede Uskyldighed, som intet Menneske kan tage fejl af og som gaar En lige til Hjærtet og betager En med hele den Magt, der nu en Gang er det Fuldendte givet.

Den anden Skuespillerinde er i Proverbet den slanke Melankolske. Hun er ugift, har ingen Historie, absolut ingen; der er Ingen, der véd det Mindste, og dog er der saa meget Talende i disse finttegnede, næsten magre Lemmer, i dette ravblege, regelmæssige Ansigt, overskygget som det er af ravnsorte Lokker, baaret af denne linjesterke, mandlige Hals, æggende ved sit haanlige og dog længselssyge Smil, udgrundeligt ved disse Øjne, hvis Mørke har en Blødhed i dets Glans som Stedmoderurtens dunkle Blad i Blomsten.

Dragten er dæmpet gul, kyradsagtig, stribet af brede Læg paa Langs, med opstaaende, stiv Krave og med Knapper af Topas. En lille, kruset Strimmel kommer frem i Kanten af Kraven og ligesaa for Haanden af de snævertsluttende Ærmer. Benklæderne er korte, vide, opslidsede og af en død, grøn Farve med bleget Purpur i Slidserne. Trikot graat. – Den blaa Page har selvfølgelig skinnende hvidt. – Begge have de Barret.

Saadan er de.

Og nu staar den Gule oppe paa Balkonen og læner sig frem over dens Rand, medens den Blaa sidder dernede paa Springvandets Bænk, mægtigt lagt tilbage, og med de ringbesatte Hænder foldede om det ene Knæ. Drømmende stirrer han ud mod Kampagnen.

Saa taler han.

»Nej, der er Ingenting til i Verden som Kvinder! – jeg forstaar det ikke . . . der maa være en Trolldom i de Linjer, hvori de er skabte, for blot jeg sér dem gaa forbi: Isaura, Rosamund og Donna Lisa og de Andre, blot jeg sér hvordan at Dragten samler sig om deres Form, hvordan den kaster sig under deres Gang, saa er det, som om mit Hjærte drak Blodet ud af alle mine Aarer og lod mit Hoved tomt og uden Tanker og mine Lemmer skjælvende og uden Kraft, al – hele mit Væsen samlet i en eneste lang og sitrende, angstfuld Længsel. Hvad er det dog? Hvad kan det være? Det er, som Lykken gik usynlig forbi min Dør, og jeg skulde gribe den og holde den fast, og den skulde være min saa vidunderligt, – og jeg kan jo ikke gribe, fordi jeg ikke kan se.«

Saa siger den anden Page fra sin Balkon:

»Og naar du sad ved hendes Fod, Lorenzo, og hun fortabt i sine Tanker havde glemt, hvorfor hun havde ladet dig kalde, og du sad tavs og ventede, og hendes dejlige Ansigt var over dig, mer fjærnt i dets Drømmes Skyer end Stjærnen er det fra dig i sin Himmel og dog dit Blik saa nær, at hvert et Træk var givet din Beundring i Vold, hver skjønhedsbaaren Linjes Drag, hver Hudens Farvelille i dens hvide Ro som i dens bløde, rosennære Skiften, var det dig da ikke som om hun, der hun sad, hørte en anden Verden til end den, hvori du knælede i Beundring, havde en anden Verden inde, en anden Verden om sig, hvor hendes søndagsklædte Tanker gik mod Maal, du ikke kjendte, og hvor hun elsked' fjærnt fra dig og dit, din Verden og det Hele, og drømte fjærnt og længtes fjærnt, og der var ikke mindste Rum for dig at vinde i hendes Tanker, endskjønt du brændte efter at ofre dig for hende, efter at give dit Liv og Alt, blot for at der mellem hende og dig skulde være, om end kun et Blink, af mindre end Fællesskab, langt mindre end Høren sammen.«

»Jo, jo, du véd jo det er saa. Men . . .« Nu løber der et gyldengrønt Firben langs henad Jærnkurvens Rand. Det standser og sér sig om. Halen gaar paa det . . .

Hvis man kunde finde en Sten . . .

Tag dig nu i Agt, min firbenede Ven!

Nej, de er ikke til at ramme, de kan høre Stenen længe før den kommer. Alligevel, en Forskrækkelse fik han da.

Men Pagerne, de blev borte med det Samme.

Hun sad saa nydeligt, den Blaa, og der var netop den rette uvidende Længsel i hendes Blik og en anelsesfuld Nervøsitet i alle hendes Bevægelser som i det lille Drag af Smerte om hendes Mund, baade naar hun selv talte og endnu mere naar hun lyttede til den gule Pages bløde og lidt dybe Røst, alt som den oppe fra Balkonen bar de æggende og dog kjærtegnende Ord ned mod hende med Klang af Spot og Klang af Sympathi.

Og er det nu ikke som om de begge var der igjen?

De er der, og de har spillet videre i Proverbet, mens de har været borte og er blevet ved at tale om den vage Ynglingeelskov, der aldrig finder Hvile, men rastløs flakker gennem alle Anelsers Lande og alle Haabets Himle, syg af Længsel efter at stilles i én stor samlet Følelses stærke, inderlige Gløden; det har de talt om; den Yngste med bitter Beklagelse, den Ældre mer og mer vemodigt, og nu siger den Ældre, den Gule til den Blaa, at han ikke skal være saa utaalmodig efter at en Kvindes Gjenkjærlighed skal fange ham og holde ham fast.

«Nej tro du mig,» siger han, «den Kjærlighed, du finder, bunden af to hvide Arme, med tvende Øjne for din nære Himmel og tvende Læbers sikre Salighed, den er for nær ved Jorden og Støvet, den har byttet Drømmenes frie Evighed for en Lykke, der kan maales i Timer og som ældes i Timer; for om den end stadig forynges, saa mister den dog hver Gang en af de Straaler, der i en Gloriekrans, der ikke kan visne, straalere om Drømmenes evige Ungdom. Nej du er lykkelig!»

«Nej du er lykkelig!» svarer den Blaa, «jeg vilde give en Verden til, jeg var som du.»

Og den Blaa rejser sig og begynder at gaa nedad Vejen mod Kampagnen, og den Gule ser efter ham med et vemodigt Smil og siger for sig selv: «nej han er lykkelig!»

Men langt nede paa Vejen vender den Blaa sig endnu en Gang imod Balkonen og raaber, mens han løfter paa Baretten: «Nej du er lykkelig!»

Der burde have været Roser.

Og nu burde der komme et Vindpust og ryste en hel Regn af Rosenblade af de blomstertunge Grene og hvirvle dem efter den bortgangne Page.

Pesten i Bergamo

Der var Gammel-Bergamo oppe paa Toppen af et lavt Bjerg, i Hegn bag Mure og Porte, og der var det nye Bergamo nede ved Bjærgets Fod, aabent for alle Vinde.

En Dag brød Pesten ud dernede i den nye By og greb frygteligt om sig; der døde en Mængde Mennesker og de andre flygtede bort udover Sletten, ad alle Verdens fire Hjørner til. Og Borgerne i Gammel-Bergamo stak Ild paa den forladte By for at rense Luften, men det hjalp ikke, de begyndte ogsaa at dø oppe hos dem, først en om Dagen, saa fem, saa ti og saa en Snes, og da det var paa sit Højeste mange fler endnu.

Og *de* kunde ikke flygte saadan som de i den nye By havde gjort.

Der var jo *de*, der forsøgte det, men de kom til at leve et Liv som det jagede Dyrs, med Skjul i Grøfter og Stenkister, under Hegn og inde i de grønne Marker; for Bønderne, der baade det ene Sted og det andet havde faaet Pesten bragt i Gaarde af de første Flygtninge, de stenede hver fremmed Sjæl, de traf, bort fra deres Enemærker, eller slog dem ned som gale Hunde uden Naade eller Barmhæjrtighed, i retfærdigt Nødværgesom de mente.

De maatte blive hvor de var de Folk fra Gammel-Bergamo, og Dag for Dag blev det varmere i Vejret og Dag for Dag blev den gruelige Smitte gridskere og gridskere i sit Tag. Forfærdelsen steg op som til Galenskab, og hvad der havde været af Orden og ret Regimente, det var som om Jorden havde slugt det og sendt det Værste istedet.

Lige i Begyndelsen, da Pesten kom paa, havde Folk sluttet sig sammen i Enighed og Samdrægtighed, havde været paa Vagt efter at Ligen blev ordenlig og godt begravet, og havde hver Dag sørget for, at der blev tændt store Baal af Ild paa Torve og Pladser, at den sunde Røg kunde drive gennem Gaderne. Enebær og Eddike var der bleven delt ud til de Fattige, og fremfor Alting havde Folk søgt til Kirkerne aarle og silde, enkeltvis og i Optog, hver Dag havde de været inde for Gud med deres Bønner, og hver Aften, naar Solen gik i

Bjerge, havde alle Kirkernes Klokker raabt klagende imod Himlen fra deres hundrede svingende Svælg. Og Faster var der bleven paa-budt og Relikvierne havde hver Dag staaet stillet frem paa Altrene.

Endelig en Dag, de ikke vidste mere at gjøre, havde de fra Raadhuesets Altan, under Basuners og Tubers Klang, udraabt den hellige Jomfru til Podesta eller Borgmester over Byen, nu og evindeligt.

Men det hjalp Altsammen ikke; der var Ingenting der hjalp.

Og da Folk fornam det og efterhaanden blev faste i den Tro, at Himlen enten ikke vilde hjælpe eller ikke kunde, da ikke blot lagde de Hænderne i Skjødet, sigende, at Alting maatte komme som det komme skulde, nej, men det var som om Synden fra en dulgt og snigende Sot var bleven en ond og aabenbar, rasende Pest, der Haand i Haand med den legemlige Farsot haged efter at slaa Sjælen ihjel, ligesom denne efter at lægge deres Kroppe øde. Saa utrolige vare deres Gjeringer, saa uhyre deres Forhærdelse. Luften var fuld af Bespottelse og Ugudelighed, af Fraaderses Stønnen og Drankeres Hyl, og den vildeste Nat var ikke sortere af Uteerlighed end deres Dage var det.

»Idag ville vi æde, thi imorgen skulle vi dø« – Det var som havde de sat *det* ud efter Noder, at spille paa mangfoldige Instrumenter i een uendelig Helvedeskoncert. Ja, havde ikke alle Synder forud været opfundne, saa var de blevet det her, for der var ikke den Vej, de jo vendte sig hen i deres Forkerthed. De unaturligste Laster florerede iblandt dem, og selv saadanne sjældne Synder som Nekromantia, Trolddom og Djævlepaakaldelse var dem velbekjendte, thi de vare mange, som tænkte hos Helvedes Magter at faa den Beskyttelse, Himlen ikke havde villet yde.

Alt hvad der hed Hjælpsomhed eller Medlidenhed var forsvundet af Sindene, Enhver havde kun Tanke for sig selv. Den Syge blev set paa som Alles fælles Fjende, og hændte det en Stakkel, at han faldt om paa Gaden, maatte af Pestens første Febersvimmel, der var ikke en Dør, der aabnede sig for ham, men med Spydestik og med Stenkast blev han tvungen til at slæbe sig bort fra de Sundes Vej.

Og Dag for Dag tog Pesten til, Sommersolen brændte ned over Byen, der faldt ikke en Regndraabe, der rørte sig ikke en Vind, og af Lig, der laa og raadnede i Husene, og af Lig, der var ilde skjult i Jorden, avledes der en kvælende Stank, som blandede sig med Gadernes stillestaende Luft og lokkede Ravne og Krager til i Sværme og i

Skyer, saa der var sort af dem paa Mure og paa Tage. Og rundt omkring paa Stadens Ringmur sad der enkeltvis underlige, store, udenlandske Fugle, langvejs fra, med rovlystne Næb og forventningsfuldt krummede Kløer, og de sad og saae med deres rolige, gridske Øjne indover, som biede de kun paa, at den ulykkelige By skulde blive een stor Aadsekkule.

Saa var det Elleveugersdagen efter at Pesten var udbrudt, at Taarnvægterne og andre Folk, der var tilvejs paa høje Steder, kunde se et sælsomt Tog bugte sig fra Sletten ind igjennem den nye Byes Gader, mellem de røgsværtede Stenmure og Træskurenes sorte Askedynger. En Mængde Mennesker! vist henved de sekshundrede eller fler, Mænd og Kvinder, Gamle og Unge, og de havde store, sorte Kors imellem sig og brede Bannere over sig, røde som Ild og Blod. De synger imens de gaar, og sære fortvivlelsesfuldt klagende Toner bæres op igjennem den stille, lummervarme Luft.

Brune, graa, sorte er deres Dragter, men Alle har de et rødt Mærke paa Brystet. Et Kors er det da de kommer nærmere. For de kommer stadig nærmere. De presser sig op ad den stejle, murindhegnede Vej, som fører op til den gamle By. Der er et Mylder af deres hvide Ansigter, de har Svøber i Hænderne, der er en Ildregn malet af paa deres røde Faner. Og de sorte Kors svinger til den ene Side og til den anden i Trængslen.

En Lugt stiger op fra den sammenstuvede Hob, af Sved, af Aske, af Vejstøv og gammel Kirkerøgelse. De synger ikke mer, de taler ikke heller, blot den samlede trippende, hørdeagtige Lyd af deres nøgne Fødder.

Ansigt ved Ansigt dukker ind i Taarnportens Mørke, og kommer ud i Lyset igjen paa den anden Side, med lystrætte Miner og halvvejs lukkede Laag.

Saa begynder Sangen igjen: et Miserere, og de knuger Svøben og gaar stærkere til som ved en Krigssang.

Som de kom fra en udhungret By ser de ud, Kinderne er hule paa dem, deres Kindben staar frem, der er ingen Blod i deres Læber og de har mørke Ringe under Øjnene.

De fra Bergamo er stimlet sammen og ser paa dem med Forundring og med Uro. Røde, forsvirede Ansigter staa mod disse blege; sløve, utugtsmatte Blikke sænkes for disse hvasse, flammende Øjne; grinende Bepotttere glemme Munden aaben over disse Hymner.